

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. дфн Оля Борисова Харизанова

за дисертационен труд на Силва Пламенова Димитрова
на тема „Виртуална визуална реторика в социалните медии (TED.com)“
за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ по
професионално направление 2.3. Философия (Реторика)

Настоящата рецензия е във връзка със заповед № РД 38-715/22.11.2016 г., на основание чл. 4 от Закона за развитие на академичния състав на Република България и Решение на Факултетен съвет на Философски факултет от 08.11.2016 г., протокол № 2.

За рецензия е предоставен дисертационен труд, автореферат към него и други изисквани документи (заповеди, автобиография, копия на публикации, текст на дисертационен труд, тест на автореферат). Те отговарят на предписанията в Закона, Правилника за неговото прилагане и Правилника на СУ.

ДАННИ ЗА АВТОРА НА ТРУДА

Силва Пламенова Димитрова е с придобита бакалавърска степен (2007 г., философия, СУ „Св. Климент Охридски“), магистърска степен (2009 г., реторика, СУ „Св. Климент Охридски“) и магистърска степен (2010 г., кино, реклама и шоубизнес, Нов български университет). По време на следването си е работила като водещ / автор, както и като асистент-режисьор в БТВ и БНТ. В периода 2011–2013 е работила като преподавател по английски език, като асистент-режисьор и режисьор. В продължение на една година (2014) е заемала длъжността „консултант социални медии“ в МЗ ООД.

Силва Димитрова е приета за редовен докторант в професионално направление 2.3 Философия (Реторика) към Философския факултет на СУ „Св. Климент Охридски“ на 25.01.2013 г. Отчислена е с право на защита с решение на катедра „Реторика“ (юни 2016 г.) и с решение на Факултетния съвет на Философски факултет от 12.06.2016 г. Разработва дисертационен труд на тема „Виртуална визуална реторика в социалните медии (TED.com)“ с научен ръководител проф. дфн Иванка Мавродиева.

По темата на дисертацията Силва Димитрова има публикувани 8 статии.

ОБЩО ПРЕДСТАВЯНЕ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Дисертационният труд на Силва Димитрова е със следната структура: увод, четири глави, заключение, библиография, приложения. Общият обем е 317 страници, от които 251 страници основен текст. Библиографията е 21 страници и включва 470 източника (72 на български език, 258 на английски език, 5 на немски език, 5 на френски език). Обемът на приложенията е както следва: 26 страници с презентации, 76 страници към четвърта глава, 52 страници списък с всички презентации в TED.

В текста са систематизирани 10 таблици и са включени 128 илюстрации, а в приложенията – 2 таблици и 65 илюстрации. Общият брой на цитатите в текста е 776.

В **увода** се аргументира актуалността на темата, целта и задачите на изследването, неговият обект, предмет и обхват. Формулирана е изследователска теза.

Темата на дисертационния труд безспорно е актуална. В труда е осмислено от реторическа гледна точка сравнително ново научно направление – визуална и виртуална реторика. **Обект** на изследване са презентациите в TED.com за различни научни области като философия, публично говорене, интернет, социални мрежи, медицина, технологии, биология, физика, химия, астрономия, психология, икономика, бизнес, комуникации, медии, образование и др. **Предмет** на изследване са проявите на реториката във виртуална среда, а именно TED.com като реторично теоретично и методическо наследство в съчетание с новите технологии за визуална и виртуална реторика. **Целта** е да се изследват видовете презентации в TED.com, техните особености от гледна точка на виртуална визуална реторика и приложението им в публичната сфера.

Задачите на изследването са на няколко нива. *На теоретично равнище* те включват: изграждане на теоретична рамка чрез обзор и преглед на научна литература в областта на реториката, визуалната реторика, виртуалната реторика; актуализиране на категориално-понятийния апарат на реториката, свързан с базови реторични понятия и канони, и извеждане на дефиниции на нови реторични практики от TED.com. *На методическо равнище*: създаване на корпус след селекция на презентации от TED.com - обект на изследване след подготовка на класификации и таблици; създаване и апробиране на авторова методика, подходяща и ефективна спрямо обекта и предмета на изследване на TED.com и на корпуса с презентации от TED.com; установяване на индивидуални особености, феномени, явления, традиции и процеси на TED.com. *На практическо равнище*: установяване на възможности да се прилага тази методика и за други обекти, свързани с презентации, визуална и виртуална реторика; формулиране на насоки за поведение на презентаторите при подобни реторични и комуникативни ситуации.

За реализиране на целта и задачите е приложена авторска методика, включваща съчетание от:

- реторически анализ за корпус от селектирани презентации от TED.com на следните равнища: жанр, структура, съдържание, аргументация, реторични фигури, визуални елементи, невербална комуникация; етапи в подготовката, реализацията и популяризирането на презентации и презентатори в TED.com;
- анализ за установяване на тенденциите в развитието на TED.com и индивидуалните особености на презентатори в TED.com.

Първите две глави на труда са теоретични. В тях докторантката прави обзор и критичен анализ на публикации, свързани с визуалната и виртуалната реторика.

По-конкретно, в **първа глава** („Науката реторика: развитие, базови понятия и съвременни проявления“) се прави преглед на реториката като наука, нейното развитие и постижения. Представени са известни, но базови понятия, които са осмислени от гледна точка на съвременните проявления (10-30 стр.). Направен е и преглед на реториката в българската наука (30-33 стр.). Структурата е от общото към частни проявления, които са съществени за тематичната област на дисертацията.

Подробно е представена същността на теоретичните дефиниции (на водещи чуждестранни и български учени), исторически преглед на понятия и автори в

реторичната теория. За изясняване на терминологията, в тази глава е представена виртуалната реторика чрез дефиниции и понятия, свързани с обекта на изследване TED.com. Представена е мултимодалността като относително нова част от реториката, като теория и методи на изследване според проявяването ѝ чрез вербални и невербални елементи в презентациите на TED.com. В частта „Виртуална реторика, визуална реторика и мултимодалност“ се прави преглед на ключовите понятия: интернет, социални медии и социални мрежи в контекста на анализирания обект и новите проявления в дигитална среда.

Във **втора глава** („Реторични традиции и съвременна парадигма на реториката в TED“) акцент е поставен върху изследване на базови теоретични постановки в реториката и тяхното отражение в продукцията на TED.com. Проведено е проучване във връзка с ключов въпрос, а именно доколко са налице основания да се твърди, че в практиките на TED става дума за нова парадигма или единствено за преосмисляне на познатите вече реторични традиции. Следващ акцент във втора глава е свързан с терминът „презентация“ (77-80 стр.), а така също какви са спецификите на презентациите в TED.com.

В тази глава е направен задълбочен теоретичен и аналитичен преглед на промяната в основни реторични понятия спрямо обекта – презентации в TED. Анализирани са различни виждания относно оратора, речта и аудиторията, презентатора, презентациите, новите феномени и явления, каквито са презентациите и презентаторите в TED, спецификата на комуникацията във виртуална среда през призмата на реториката относно сайта TED.com. Тук подробно са разгледани петте основни термина в реториката, съотнесени към подготовката и реализирането на ораторските изяви: търсене / намиране на материал, структуриране на ораторската изява, намиране на аргументи, словесно украсяване, запомняне / запаметяване и произнасяне. Посочени са специфичните им проявления в презентациите на TED. Изведени са: спецификите на комуникационната среда в TED; реторическият процес в новата среда на TED; новата парадигма на виртуалната / визуална реторика в контекста на TED. Според докторантката, продуктите и практиките на TED.com са възможност да бъдат преосмислени каноните на класическата реторика и доказват, че уеб сайтът на новата медия TED.com е изграден по реторичен начин.

В **трета глава** („Реторични и комуникативни особености на презентациите в TED.com“) са представени резултати от изследване, концентрирано върху установяване особености на презентациите в TED.com. Докторантката представя хронология на събития на TEDx.com в България (141-154 стр.), систематизира я в таблици и извежда примери за 2016 г. от конференции във Варна. В тази глава е използван диахронен анализ и е представено цялостно изследване за TED.com през призмата на виртуалната и визуалната реторика. Описват се резултати от обзор и анализ на презентации в TED.com, като се обхващат жанрове, събития, проявления в онлайн среда. Установяват се реторичните и комуникативните особености на презентациите в TED.com; представят се етапите в развитието на TED и прилаганите модел; анализират се реторичните формати и събития в TED, най-често срещаните жанрове и поджанрове в TED-презентациите; извеждат се специфичните особености на TED-презентации.

В тази глава се доказват способите за възприемането на идеи, възгледи и информация от аудиторията чрез активно използване на изображения, писмен текст и видео, свързани с ценностите на глобалните виртуални общности и техните култури. Аргументира се, че днес технологиите и реториката са свързани, а дигиталната и

визуалната грамотност са необходимо условие за убеждаващо въздействие в онлайн среда. В изследването се очертава актуална проблематика, свързана с информационните технологии (електронни, печатни, филмови, визуални и аудио), които влияят върху културата, политиката, нагласите на публиките. Изводите се фокусират върху мултимодалността на медиите като ефективна възможност за подпомагане на убеждаването и комуникирането чрез смисли, в комбинации от аудио-видео, визуално, вербално и невербално в една презентация.

В четвърта глава („Изследване на виртуалната визуална реторика в презентациите в TED.com“) фокусът е поставен върху виртуалната визуална реторика в презентациите на TED.com (жанр, жанрови и структурни особености, реторични фигури и аргументи на визуално равнище). За разработване на валиден модел за реторичен анализ на презентации в дигитална среда е изготвена методика (172-175 стр.), с която се анализират новите проявления на реториката в презентациите на TED (вербално, невербално и визуално равнище). Тази методика е приложена за реторичен анализ на 160 селектирани презентации от TED.com. Описанието на проведеното изследване и резултатите от него обхващат жанрове, структура на презентациите, реторични фигури на визуално и вербално равнище, аргументи на визуално и вербално равнище, неезикови средства, свързани с презентаторите и др. Тук, въведеното в първа глава понятие мултимодалност (59-66 стр.), се прилага за идентифициране на мултимодални аспекти на презентациите в TED (239-251 стр.)

Във всяка глава е предложена еднотипна организация на текста: в началото се представя съдържанието, а в края се формулират изводи и обобщения.

В заключението е направено обобщение в теоретичен и практически аспект. От обобщението е видно, че от една страна е създадена и апробирана авторска методика за реторичен анализ на презентации на TED, а от друга са генерирани изводи и препоръки за възможно прилагане на тази методика при анализ на други обекти, свързани с презентации, визуална и виртуална реторика. Доказана е ефективността на TED.com като комуникация от нов тип, изискваща съчетаването на: базови реторични умения за произнасяне, вербални и невербални средства, технологични знания, дигитална и мултимодална грамотност, умения за общуване във виртуална среда, нови знания за визуалната реторика.

ОПИСАНИЕ НА АВТОРЕФЕРАТА КЪМ ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Авторефератът е с общ обем от 32 страници. Отразява вярно съдържанието се в дисертационния труд. Представя в систематизиран вид резултатите от реализираното дисертационно изследване, приложени са справка за приносите и списък с публикации по проблематиката на дисертационния труд.

Представените публикации по темата на дисертацията са отпечатани в научни списания в периода 2014-2016 г. Отражават основните моменти от изследването и представят част от неговите теоретични и практико-приложни приноси.

НАУЧНИ И НАУЧНО-ПРИЛОЖНИ ПРИНОСИ В ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Докторантката е извела 4 приноса.

След подробно запознаване с труда на Силва Димитрова, ще открия следните приноси:

- 1) Разработена е авторска методика за реторичен анализ на презентации във виртуална среда (онлайн среда).
- 2) Обогатена е терминологията на науката реторика с добавянето на виртуална и визуална реторика.
- 3) За първи път са селектирани, описани и анализирани презентациите в TED.com. Доказано е и значението на TED.com като среда за комуникация от нов тип, като своеобразен виртуален видеорепозиториум и виртуална библиотека.
- 4) Аргументирани са особености на основни реторични канони (жанрове, презентатори, аудитории и др.) спрямо презентациите в TED.com.

КРИТИЧНИ БЕЛЕЖКИ И ПРЕПОРЪКИ

Дисертационният труд е с безспорни постижения. Все пак имам някои препоръки:

- На места се забелязва дисбаланс при описание на обекта, подобектите, резултати от анализа, онагледяване с изображения и пр. Някои съществени подтеми в дисертацията би следвало да бъдат по обстойно представени. Например авторската методика е описана едва на шест страници, а би могло да се достигне до операционализиране. Друг пример е хронология на развитието на TED-практиките и събитията в България, за които са отделени скромни брой страници. Трети пример е самото понятие „презентация“ и трансформациите му днес, за което също е отделено скромно място.

- В последните две глади броят на посочените примери е излишно голям, описателността като обем – също. За глави трета и четвърта очевидно може да се препоръча преподреждане и извеждане на акценти.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

След обстойно запознаване с предоставените за рецензия материали мога да направя заключението, че дисертационният труд отговаря на нормативните изисквания за придобиване на образователна и научна степен „доктор“. Темата на труда е актуална, а разработката демонстрира умение за изследване, за анализ на теоретично ниво, за открояване на проблеми, прилагане на утвърдени методи, разработване на нови методики.

В заключение убедено препоръчвам на уважаемото жури за дисертационен труд на тема „Виртуална визуална реторика в социалните медии (TED.com)“ на Силва Пламенова Димитрова да бъде присъдена образователна и научна степен „доктор“ по професионално направление професионално направление 2.3. Философия (Реторика).

30.12. 2016 г.
София

проф. дфн Оля Харизанова